

Vård- och omsorgsförvaltningen

Godkänd av Stabschef	Diariennr. VON-2023-00023-18	Dokumentklass Rutin	Version 2.6	Sida 1(9)
Författare Kvalitetscontroller, lex Sarah- utredare	Sakgranskare Stabschef		Datum för fastställande: 2021-11-10	Datum för senaste revision: 2024-03-13

Rutin Lex Sarah

Inledning.....	2
Syfte	2
Roller och ansvarsfördelning	2
Lex Sarah-ansvarig.....	2
Lex Sarah-utredare	3
Rapportera	3
Rapporteringsskyldighet.....	3
Att rapportera missförhållande/risk för missförhållande	4
Information till rapporteringsskyldiga	4
Avhjälpa/undanröja	5
Utreda	5
Besluta.....	5
Återkoppling och handlingsplan	6
Anmäla till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).....	6
Information till nämnd	6
Uppföljning	6
Avslut	8
Samverka.....	8
Lex Sarah i enskilt bedriven verksamhet	8
Lex Sarah - en del i förvaltningens förbättringsarbete.....	8
Referenser.....	9

Inledning

Den som bedriver verksamhet inom ramen för socialtjänstlagen (SoL) eller enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska utveckla och säkra verksamhetens kvalitet systematiskt och fortlöpande. En del i det systematiska förbättringsarbetet är rapporter om missförhållanden och risker för missförhållanden enligt bestämmelserna om lex Sarah.

Lex Sarah innebär att var och en som är verksam inom socialtjänsten eller inom verksamheter inom LSS ska rapportera missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden i den egna verksamheten. Bestämmelserna om lex Sarah omfattar **skyldighet** att *rapportera, avhjälpa/undanröja, utreda* och *anmäla* allvarliga missförhållanden/risker.

Bestämmelserna om lex Sarah regleras i Socialtjänstlagen 7 kap 6 § och 14 kap 2-7 §§ samt i Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) 23 e och 24 a-g §§. Denna rutin utgår från Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah SOSFS 2011:5.

Syfte

Att bidra till att säkerställa insatser av god kvalitet.

Att tydliggöra vad som ska göras, i vilken ordning och av vilka.

Syftet med bestämmelserna om lex Sarah är att komma till rätta med brister i den egna verksamheten, att utveckla denna och förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen¹.

Roller och ansvarsfördelning

Lex Sarah-ansvarig

Lex Sarah-ansvarig inom vård- och omsorgsförvaltningen är stabschef. Lex Sarah-ansvarig ansvarar ytterst för att ta emot och sörja för att rapporter utreds enligt lex Sarah. Denne ansvarar också för att säkerställa att åtgärder sker för att avhjälpa/undanröja och för att det inträffade utreds utan dröjsmål. Lex Sarah-ansvarig kan delegera utförandet av uppgifter inom ansvarsområdet och utser lex Sarah-utredare.

Om en jävssituation identifieras eller misstanke om jäv² uppstår tas lex Sarah-ansvaret över av utsedd ersättare.

¹ Socialstyrelsen (2014). *Lex Sarah - Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah*

² Förvaltningslag (2017:900) 16-18 §§

Lex Sarah-utredare

Inom förvaltningen ska det finnas flera lex Sarah-utredare. Om det skulle uppstå en jävsituation fördelas/tas utredningen över av annan utredare.

Rapportera

Rapporteringskyldighet

Alla som fullgör uppdrag inom berörda verksamheter har en lagstadgad skyldighet att rapportera påtaglig risk för missförhållanden och missförhållanden. Det är bara möjligt att rapportera missförhållanden som bedrivs av den egna nämnden. Rapporteringskyldigheten finns för;

- anställda
- uppdragstagare (utom familjehem)
- praktikanter
- deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program

För att rapporteringskyldigheten enligt lex Sarah ska inträda ska följande förutsättningar vara aktuella:

1. Missförhållandet ska ha inträffat i den egna verksamheten
2. Missförhållandet ska beröra någon som får eller kan komma i fråga för insatser inom den egna verksamheten.
3. Någon har utfört handlingar eller genom försummelse eller av annat skäl underlåtit att utföra handlingar.
4. Det inträffade har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa
5. Det inträffade var en påtaglig risk för ett missförhållande.

Ett missförhållande kan också vara flera/upprepade mindre händelser som sammantaget blir allvarliga och måste utredas för att verksamheten ska kunna sätta in rätt åtgärder och förebygga att liknande händer igen.

Exempel på missförhållande:

- Fysiska övergrepp
- Psykiska övergrepp
- Sexuella övergrepp
- Ekonomiska övergrepp
- Brister i bemötande av anställda med flera.

- Brister i utförandet av insatser (insatser som utförts felaktigt eller inte alls).
- Brister i fysisk miljö, utrustning och teknik
- Brister i rättssäkerhet vid handläggning och genomförande

Bedöms missförhållandet vara allvarligt ska kommunen dessutom anmäla det till tillsynsmyndigheten, IVO.

Exempel på allvarligt missförhållande:

- Dödsfall som inte beror på naturlig död
- Inlåsing eller tvångsåtgärder utan lagstöd
- Allvarliga fysiska skador
- Bestående fysiska skador
- Allvarliga konsekvenser för psykisk hälsa
- Betydande rättsäkerhetsförlust
- Hot eller konsekvenser som drabbar flera enskilda och /eller har pågått en längre tid.
- Särbehandling som även strider mot diskrimineringslagstiftningen.

Att rapportera missförhållande/risk för missförhållande

Den som uppmärksammar ett missförhållande eller risk för missförhållande ska snarast rapportera detta, senast dagen efter inträffad händelse. Rapportering registreras i första hand i avvikelssystemet men kan också lämnas muntligt eller skriftligt på fastställd blankett ”Lex Sarah rapport” till närmaste enhetschef.

Om händelsen är allvarlig ska enhetschef informeras omgående. Helger, kvällar och nätter rapporterar den som jobbar inom äldreomsorg eller stöd och omsorg, till sjuksköterska (Lindgården) enligt följande:

Dagtid helg/röd dag kl. 07.00-16.00 telefonnummer; 070-191 61 71. Kväll kl. 15.30 -22.00 telefonnummer; 070- 316 55 46. Natt kl. 22.00-07.00 telefonnummer; 073- 271 02 25.

Sjuksköterska ansvarar för att inleda utredning genom att bedöma om det är akut och i så fall vidta behövliga åtgärder. Om det är akut, kontakta lex Sarah-ansvarig enligt krisledningsplan som ska finnas i förvaltningens intranät. Om det inte är akut, ansvarar sjuksköterska för att enhetschef får information om händelsen.

Information till rapporteringsskyldiga

Närmaste chef ansvarar för att medarbetaren får information om rapporteringsskyldigheten som en del av introduktionen av nyanställd. Informationen ska delges alla anställda minst en gång per år. Alla rapporteringsskyldiga ska känna till och ha tillgång till skriftlig information om lex Sarah, vilket ska finnas på förvaltningens samarbetsrum/intranät.

Avhjälpa/undanröja

Rapporteringskyldig har ansvar att avbryta ett pågående missförhållande och undanröja fara. Enhetschef ansvarar för att omedelbart vidta de åtgärder som krävs för att skydda den enskilde och förhindra att händelsen inträffar igen.

I förarbeten anges att avhjälpa/undanröja ska ske så snart det är möjligt vilket innebär att det ska ske med den skyndsamhet som situationen kräver³.

Enhetschef ansvarar för att vid behov informera arbetsgruppen, den enskilde som berörs och eventuell företrädare samt ge det stöd som behövs.

Enhetschef ansvarar för att omgående, med den skyndsamhet som situationen kräver, registrera missförhållandet i avvikelssystemet (om det inte redan är utfört) och skicka det till lex Sarah-ansvarig samt snarast påbörja insamlandet av händelserapporter från berörd personal. Händelserapporter ska lämnas till lex Sarah-ansvarig inom en vecka från det att missförhållandet rapporterats.

Enhetschef ansvarar också för att utan dröjsmål informera verksamhetschef om att ett missförhållande är rapporterat.

Utreda

Lex Sarah-ansvarig utser utan dröjsmål utredare.

Det finns inte någonting som anger vad utan dröjsmål är i förhållande till utredningsskyldigheten, men rimligen ska utredningen genomföras i anslutning till att rapporten har tagits emot⁴. Det innebär att det alltid måste finnas någon på förvaltningen tillgänglig för uppdraget. Det är lex Sarah-ansvarig som säkerställer att utredare alltid finns.

Utredningen ska ge svar på vad som har hänt, varför det har hänt (med fokus på bakomliggande orsaker), om något liknande hänt tidigare eller skulle kunna hända igen samt vilka åtgärder som har vidtagits och planeras med anledning av missförhållandet.

Utredningen ska dokumenteras noggrant. Som stöd för dokumentation ska NITHA - IT-stöd för händelseanalys användas. Utredningen ska diarieföras och följas upp. Om det är uppenbart att det inträffade inte är att betrakta som ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande kan lex Sarah-ansvarig göra ett ställningstagande om att det rapporterade ska utredas av enhetschef som en avvikelse. Beslutet ska motiveras, dokumenteras och diarieföras.

Besluta

³ Socialstyrelsen (2014). *Lex Sarah - Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah*

⁴ Socialstyrelsen (2014). *Lex Sarah - Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah*

Efter avslutad utredning ska beslut fattas av lex Sarah-ansvarig. I utredningen ska ett förslag till beslut framgå. Möjliga förslag till beslut är;

- Det rapporterade utgjorde ett missförhållande.
- Det rapporterade utgjorde en påtaglig risk för missförhållande.
- Det rapporterade utgjorde ett allvarligt missförhållande (anmäls till IVO).
- Det rapporterade utgjorde en påtaglig risk för allvarligt missförhållande (anmäls till IVO).
- Det rapporterade utgjorde inte ett missförhållande eller påtaglig risk för missförhållande.

Återkoppling och handlingsplan

Avslutad utredning återkopplas av lex Sarah-utredare till verksamhetschef och enhetschef. Verksamhetschef och enhetschef ansvarar för att handlingsplan upprättas för hur missförhållandena skall åtgärdas. Lex Sarah-utredare medverkar vid upprättandet av handlingsplanen. Enhetschef ansvarar för återkoppling till arbetsgruppen, den enskilde som berörs och eventuell företrädare. Enhetschef bedömer vilken information som ska kommuniceras och till vem.

Anmäla till Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

Om det är uppenbart att det inträffade är att betrakta som ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande ska lex Sarah-ansvarig omedelbart fatta beslut och anmäla det inträffade till IVO. Utredningen bifogas då i efterhand (inom 2 månader).

Anmälan om ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande görs annars till IVO efter avslutad utredning och beslut. Handlingsplan ska bifogas med utredningen. Enhetschef ansvarar för att informera arbetsgruppen, den enskilde som berörs och eventuell företrädare om anmälan till IVO.

Beslut från IVO diarieförs av registrator och förmedlas till lex Sarah-ansvarig. Beslut från IVO avser om huvudmannen (nämnden) fullgjort sin utrednings- och anmälningskyldighet dvs en granskning sker av huvudmannens utredning. Beslut från IVO ska därför inte föras till personakten men ska hanteras i nämndens förbättringsarbete.

Information till nämnd

Ärendet anmäls av förvaltningsdirektör som ett informationsärende till nämnd i de fall utredningen leder till en IVO anmälan.

Uppföljning

Verksamhetschef tillsammans med enhetschef ansvarar för att uppföljning av beslutade åtgärder sker inom 3 mån.

Resultat av uppföljningen, innehållande analys av effekter och om vidtagna åtgärder varit tillräckliga för att uppnå god kvalitet dokumenteras i handlingsplanen och meddelas skriftligen lex Sarah-ansvarig av verksamhetschef.

Om vidtagna åtgärder inte givit avsedd effekt, upprättas ny handlingsplan och vidtas nya åtgärder, till dess avsedd effekt uppnåtts.

Avslut

Lex Sarah-ansvarig diarieför uppföljningen och avslutar ärendet i diariet och i avvikelssystemet när tillräckliga åtgärder bedömts vidtagna.

Att stänga ett ärende på grund av felregistrering får bara göras av lex Sarah-ansvarig.

Ett rapporterat missförhållande som bedöms felregistrerad avvikelse ska alltid återföras till ansvarig chef för utredning av händelsen. Ska i samband med det också scannas in och registreras som avvikelse i Flexite.

Samverka

Utredning enligt lex Sarah och lex Maria ska utredas separat. Vid behov kan samverkan och samordning mellan lex Sarah-utredare och ansvarig utredare för lex Maria ske.

Lex Sarah i enskilt bedriven verksamhet

Externa aktörer ansvarar för att själva utreda sina lex Sarah-rapporter. Utredningar som anmäls till IVO ska skickas till förvaltningen för kännedom, detta ska regleras i avtal med externa utförare.

Lex Sarah - en del i förvaltningens förbättringsarbete

I samband med delårsrapportering och årsbokslut ska rapporterade missförhållanden sammanställas och analyseras för att kunna se mönster eller trender som indikerar brister i verksamhetens kvalitet. På grundval av resultaten ska de åtgärder vidtas som krävs för att säkra verksamhetens kvalitet (SOSFS 2011:9). Lex Sarah-ansvarig ansvar för den förvaltningsövergripande analysen, respektive verksamhetschef ansvarar för analys och åtgärder inom sin verksamhet.

Referenser

Socialtjänstlagen 7 kap 6 § och 14 kap 2-7 §§

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) 23 e och 24 a-g §§.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah SOSFS 2011:5.

Socialstyrelsen (2014). *Lex Sarah - Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah*